

**ТРАНСКОРДОННИЙ БІЗНЕС-ІНКУБАТОР ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ
АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА
В СФЕРІ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ**

У статті досліджуються можливості активізації розвитку підприємництва в сфері рекреації та туризму шляхом створення спеціалізованого транскордонного бізнес-інкубатору, визначаються особливості його функціонування, виділяються напрямки діяльності, окреслюються проблеми, перешкоди та завдання, що потребують вирішень.

В статье исследуются возможности активизации развития предпринимательства в сфере рекреации и туризма путем создания специализированного трансграничного бизнес-инкубатора, определяются особенности его функционирования, выделяются направления деятельности, очерчиваются проблемы, препятствия и задания, которые нуждаются в решениях.

In the article the possibilities of activation of the development of the entrepreneurship in the sphere of recreation and tourism by creation of specialized transboundary business-incubator are investigated, the peculiarities of its functioning, directions of its activity, problems and assignments are determined.

Ключові слова: бізнес-інкубатор, підприємництво, сфера рекреації і туризму, прикордонні регіони.

В Україні діяльність різноманітних центрів, курсів, фірм та інших закладів з підготовки, консультування та супроводу новоствореного бізнесу не спрямована на подолання перешкод до ефективної роботи підприємств і не сприяє швидкому виходу з кризового стану, зміцненню та диверсифікації регіональної економіки, створенню гнучкої та доступної основи для розвитку нових підприємств.

Каталізатором процесу створення і розвитку малих та середніх підприємств, що забезпечить їх підтримкою спеціалістів, зв'язками й інструментами, необхідними для успішного розвитку їх бізнесу, можуть стати бізнес-інкубатори.

Особливу роль тут відіграють бізнес-інкубатори міжрегіонального та транскордонного типу. Їхня діяльність орієнтована як на цілісний розвиток господарської системи, так і на розвиток окремих галузей, пріоритетних для певних територій, сприяння ефективній реалізації потенціалу регіонів, формування спеціалізованих кластерів тощо.

Для багатьох регіонів України однією з галузей пріоритетного розвитку є сфера рекреації і туризму, яка вимагає комплексного вирішення проблем розвитку туристичних і курортних зон, перебудови туристичної інфраструктури, підвищення ефективності використання наявних рекреаційних ресурсів шляхом створення валеологічних інноваційних структур на зразок рекреаційних парків, рекреаційних і курортних полісів, транскордонних туристичних центрів, кластерів, і інших спеціалізованих об'єднань.

Актуальною стає проблема пошуку ідей та втілення проектів, створення

сприятливих умов для розвитку рекреаційно-туристичного бізнесу, розробки і реалізації інноваційних моделей розвитку сфери рекреації і туризму. Важливим об'єктом інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва у сфері туризму прикордонних регіонів є створення транскордонного бізнес-інкубатору, який є інноваційною інфраструктурою міждержавної і громадської підтримки малого підприємництва на стартовому етапі розвитку, тобто у момент найбільшої фінансової і правової уразливості.

У сучасній економіці та у сфері рекреації і туризму, зокрема, немає альтернативи інноваційному устрою, що вимагає грамотного і швидкого впровадження досягнень науки і техніки в рекреаційно-туристичний бізнес. При цьому у світовій практиці бізнес-інкубатори відіграють одну з найважливіших ролей – вони допомагають створенню і розвитку малих і, як правило, інноваційних підприємств. Ця функція стає все важливішою, оскільки з часом вихід на ринок нових підприємств стає дедалі складнішим. Перш за все, це відбувається через зростаючу конкуренцію. Завдання бізнес-інкубатора – виявити цікаву бізнес-ідею, допомогти їй перетворитися на бізнес-проект, сприяти випуску продукції і послуг, допомогти вийти з ними на ринок.

Всі ці завдання, особливо сприяння виходу на ринок, – досить складні. Вирішити їх може міжрегіональна (у середині країни) і міжнародна співпраця, в тому числі і за допомогою транскордонних бізнес-інкубаторів.

В Україні бізнес-інкубуванню як напряму підтримки малого підприємництва властива еволюційно обумовлена специфіка. Існують проблеми як в теоретико-методологічному забезпеченні, так і при реалізації концепції бізнес-інкубування на практиці. Це, перш за все, відсутність єдиного понятійно-категоріального апарату, неврегульованість питань організації фінансування і кредитування бізнес-інкубаторів, залучення висококваліфікованих кадрів тощо.

Досліджуючи організаційно-економічні аспекти інтеграції прикордонних регіонів та організаційно-економічні основи міжрегіонального співробітництва прикордонного регіону, науковці О.І.Гонта та І.З.Сторонянська виступають прихильниками галузевого підходу до транскордонного співробітництва та пропонують обов'язково враховувати і рекреаційний фактор, у тому числі і при створенні транскордонного бізнес-інкубатору [1, с.112; 2, с.13-15]. Проте А.Б.Немченко, Т.Б.Немченко у своїй праці "Бізнес-інкубатори в сфері сучасної державної підтримки розвитку регіональної інноваційної інфраструктури" [3] формулюють першочергові завдання щодо державної підтримки розвитку бізнес-інкубаторів як складового елементу регіональної інноваційної інфраструктури в сучасних умовах, а це повністю відповідає сутності та функціям транскордонних бізнес-інкубаторів.

Створення та функціонування транскордонного спеціалізованого бізнес-інкубатору позитивно сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу в

рекреаційно-туристичній сфері та наданню виробничих, інформаційних, фінансових та інших ресурсів на етапі започаткування, становлення та розвитку туристичного бізнесу.

Основною метою статті є визначення інструментів активізації розвитку підприємництва в прикордонних територіях та особливості функціонування транскордонного бізнес-інкубатору у сфері рекреації та туризму, виділення напрямків діяльності, окреслення проблем, перешкод, постановки та вирішення конкретних завдань щодо створення спеціалізованого транскордонного бізнес-інкубатору.

Подальший розвиток сфери рекреації і туризму, налагодження міжнародних зв'язків, запровадження європейських стандартів та підвищення якості сервісного обслуговування буде значно гальмуватись без розбудови інфраструктури підтримки підприємництва у цій галузі і, зокрема, без розвитку мережі міжрегіональних та транскордонних бізнес-інкубаторів. Це беззаперечно доведено економіками багатьох країн світу.

За статистикою, в Україні працює 76 бізнес-інкубаторів. Насправді, ефективно діючих можна назвати не більше 10, а транскордонних взагалі не існує.

Визначаючи створення спеціалізованого транскордонного бізнес-інкубатору як одного з інструментів активізації розвитку підприємництва в сфері рекреації та туризму, ми вважаємо, що основною мотивацією для створення такої структури є підвищення самодостатності економік прикордонних територій, створення базових засад для розвитку нових підприємств, стимулювання створення робочих місць, розвиток транскордонної інфраструктури підтримки малого підприємництва, підвищення добробуту населення прикордонних територій через розвиток рекреаційно-туристичної сфери тощо.

Ідеальним місцем для створення туристичного транскордонного бізнес-інкубатору можуть стати території України, Румунії і Молдови, а саме усі кордони Чернівецької області, Сучавський, Ботошанський повіти і Бричанський район, що входять до складу євро регіону "Верхній Прут". Це території прикордонних адміністративно-територіальних одиниць, які розміщені периферійно і характеризуються в окремих випадках як депресивні [4, с. 66].

Історична, етнічна і географічна подібність цих регіонів, загальне історичне минуле населення, етнічні і родинні зв'язки, традиції, звичаї, подібність мов – все це сприяє активному туристичному обміну як всередині прикордонних територій, так і залученню туристів з інших регіонів і країн. Тут можливе загальне використання туристичної інфраструктури, виконання різноманітних програм, проектів і інших туристичних заходів.

Не менш важливою особливістю акумуляції бізнес-ідей і започаткування туристичного бізнесу є структурний взаємозв'язок регіональних територіальних рекреаційних систем, їх взаємодоповнення і їх інфраструктурне забезпечення. Високий рівень забезпеченості природними рекреаційними

ресурсами, велика кількість визначних пам'яток релігії, культури, архітектура, яка розміщена в прикордонних регіонах, грають головну роль в створенні і функціонуванні транскордонного бізнес-інкубатору у сфері рекреації та туризму.

Ще однією особливістю створення транскордонного бізнес-інкубатору в рекреаційно-туристичній сфері є і те, що всі транскордонні туристичні зв'язки адміністративно-територіальних одиниць прикордонних регіонів утворилися на основі багаторічної традиції міжрегіональної туристичної співпраці. Як приклад, туристичні партнерські зв'язки між підприємствами Чернівецької області (Україна) і Сучавським повітом (Румунія) були засновані в середині 60-х років минулого століття і здійснювалися на основі двосторонніх протоколів про співпрацю.

Разом з тим, ми вбачаємо низку перешкод на шляху до створення транскордонного туристичного бізнес-інкубатору. Передусім це:

1. Відсутність законодавчої бази діяльності транскордонних бізнес-інкубаторів.

2. Низька інформованість місцевих керівників про можливості транскордонного бізнес-інкубатору у розвитку підприємництва у сфері рекреації та туризму регіону.

3. Відсутність єдиної бази даних санаторно-курортних та туристичних підприємств прикордонних регіонів, що пропонують рекреаційні послуги на європейський ринок, сприяння в просуванні таких послуг.

4. Відсутність належних приміщень для створення та функціонування транскордонного туристичного бізнес-інкубатору.

Сьогодні ми вважаємо необхідною постановку і вирішення наступних завдань:

❖ обґрунтувати доцільність створення туристичного бізнес-інкубатору транскордонного типу на території єврорегіону "Верхній Прут" і визначити пріоритетні напрями діяльності бізнес-інкубатору з урахуванням соціально-економічної специфіки регіонів, що входять до складу єврорегіону "Верхній Прут";

❖ виділити та змістовно описати етапи створення туристичного бізнес-інкубатору транскордонного типу в межах єврорегіону "Верхній Прут";

❖ визначити тенденції економічних трансформацій прикордонних територій України, Румунії, Молдови та необхідність переходу до моделі бізнес-інкубатору транскордонного типу;

❖ розкрити потенціал і перспективи розвитку туристичного транскордонного бізнес-інкубатору з урахуванням стратегії розвитку єврорегіону "Верхній Прут".

Зарубіжний досвід показує, що інкубатори бізнесу у сфері туризму дають новоствореним підприємствам "швидкий старт", прискорюючи їх розвиток в 7-10 разів порівняно з підприємствами-початківцями, створеними в будь-якому

іншому місці. Окрім цього, за неофіційною статистикою, через три роки з числа малих підприємств, які самостійно почали свою діяльність у сфері туризму, виживає тільки 10%-20%. При цьому кількість тих, які розвиваються в бізнес-інкубаторах, становить 80%-85%.

Таким чином, бізнес-інкубатор створює сприятливі умови для успішної ділової активності впродовж початкових стадій діяльності малого підприємства, які збільшують шанси на його виживання. До того ж забезпечується можливість значною мірою скоротити організаційні витрати підприємств, які створюються, а з цього виходить, що збільшується кількість підприємств, які можуть дозволити собі створити їх.

На нашу думку, діяльність транскордонного інкубатору бізнесу у сфері туризму повинна здійснюватися в декількох напрямках:

1) підбір пропозицій бізнесу для суб'єктів підприємницької діяльності прикордонних регіонів, надання консультаційних послуг з питань реєстрації бізнесу, ліцензування, оподаткування, кредитування, бізнес-планування;

2) розробка та техніко-економічне обґрунтування туристичних маршрутів, проведення маркетингових та інших досліджень, визначення оптимальних місць для розміщення інфраструктурних об'єктів і вирішення всіх питань із землевідведенням, налагодженням міжнародної співпраці, зокрема транскордонної, пошук партнерів, потенційних клієнтів, можливих інвесторів та організація перебування їх в регіоні, лізинг, створення спільних підприємств і тому подібне;

3) організація і проведення семінарів, тренінгів, конференцій, підвищення кваліфікації і навчання, підбір персоналу, формування і ведення спеціалізованих інформаційно-довідкових баз у сфері інноваційної діяльності в туризмі, розробка і реалізація інноваційних туристичних проектів, дослідження ринку трансферу новітніх технологій, формування позитивного туристичного іміджу прикордонних регіонів;

4) розміщення суб'єктів малого підприємництва у відділеннях транскордонного інкубатору бізнесу, розташованих у прикордонних районах кожної країни, і надання їм на пільгових умовах нежилых приміщень, послуг з реєстрації і розвитку підприємства, правового захисту і лобювання інтересів, отримання ліцензії на туристичну діяльність, ведення бухгалтерського обліку тощо.

Для досягнення цієї мети пропонуємо:

❖ проведення аналізу стану підприємницької, зокрема транскордонної діяльності у сфері рекреації та туризму та її впливу на економічний і соціальний розвиток регіонів;

❖ створення банку даних рекреаційних територій та накопичення в ньому визначних пам'яток історії, культури, архітектури і туристичних об'єктів, що в цілому сприятиме виробництву і просуванню регіональних і транскордонних туристичних продуктів;

- ❖ сприяння розвитку туристичної інфраструктури в євро регіоні "Верхній Прут" і створення конкурентоспроможного туристичного продукту;

- ❖ організація і сприяння бізнесу в галузі сільського і екологічного (зеленого) туризму.

Вирішення цих та інших завдань дозволить створити стаціонарний транскордонний рекреаційно-туристичний бізнес-інкубатор та більш ефективно впливати на вирішення питань реальної підтримки та розвитку підприємництва у сфері рекреації та туризму.

Розглядаючи створення транскордонного спеціалізованого бізнес-інкубатору з орієнтацією на сферу рекреації і туризму та беручи до уваги форми обслуговування підприємницьких структур у цій галузі, ми пропонуємо розглянути і варіант створення віртуального транскордонного бізнес-інкубатору, який буде відігравати роль диспетчерського центру, сприяючи встановленню контактів між фахівцями, споживачами, інвесторами, туристичними фірмами прилеглих прикордонних територій тощо. Але ця тема потребує додаткових теоретичних досліджень та апробацій.

Проведені нами анкетування та опитування підприємців, які започаткували свій бізнес у сфері рекреації і туризму, та експерименти, проведені з розробки транскордонних туристичних маршрутів та інших рекреаційних продуктів, показують, що такий міжрегіональний транскордонний підхід до інкубування бізнесу актуальний в умовах інтенсифікації просторового узагальнення і глобалізації економіки. Це передбачає орієнтацію таких бізнес-структур на посилення прикордонних зв'язків, раціональний вибір сегментів інноваційного підприємництва та посилення галузевої спеціалізації, адаптацію підприємницької діяльності до умов складної взаємодії тенденцій регіоналізації, інтеграції і глобалізації.

Отже, розвиток транскордонної співпраці у сфері рекреації і туризму, базуючись на вищенаведених особливостях створення і функціонування транскордонного бізнес-інкубатору, може розвиватися у форматі розробки транскордонних туристичних маршрутів, створення спільних підприємств, загального використання наявної санаторно-курортної та туристичної інфраструктури, розбудови нових туристичних об'єктів, участі в обрядах, звичаях, традиціях, святкуванні історичних дат тощо.

Таким чином, враховуючи особливості різноманітних чинників і базові принципи транскордонної співпраці, функціонування транскордонного туристичного бізнес-інкубатору стане дійовим інструментом активізації розвитку підприємства в сфері рекреації і туризму, забезпечить ефективне використання рекреаційних можливостей територій, що входять до складу євро регіону "Верхній Прут", наявну інфраструктуру і загалом вирішення важливих проблем розвитку територій, серед яких головні – це зближення рівнів соціально-економічного розвитку, поліпшення екологічної ситуації, реалізація гуманітарних і соціальних проектів. Одночасно при цьому не

відбудеться нівелювання регіональних особливостей, оскільки економічні, правові, демографічні й інші чинники в кожному прикордонному районі здійснюють свій специфічний вплив.

Список використаних джерел:

1. Гонта О.І. Організаційно-економічні аспекти інтеграції прикордонних регіонів: дис. канд. екон. наук: 08.10.01/ Гонта О.І. Чернігівський державний технологічний університет . – Чернігів, 2000. – 214с.
2. Сторонянська І.З. Організаційно-економічні основи міжрегіонального співробітництва прикордонного регіону (на прикладі Західного регіону України): дис. канд. екон. наук: 08.10.01/ Сторонянська І.З. НАН України; Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2002. – 220с.
3. Немченко А.Б. Бізнес-інкубатори в сфері сучасної державної підтримки розвитку регіональної інноваційної інфраструктури/ Немченко А.Б., Немченко Т.Б.// Наукові праці КНТУ. Економічні науки. - 2010. - вип. 17.
4. Кифяк В.Ф. Функціонування єврорегіону «Верхній Прут» та його роль в інтеграційних процесах України/ Кифяк В.Ф.// Економіка України. – 2008.- №6 - С. 65-72.
5. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія/ За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.